DESPRE OBSTACOL

Autor: Cosmina Franciuc | 7 ianuarie 2022

Ce este obstacolul și ce sens are să cugetăm asupra acestui subiect? La o primă vedere, aceste întrebări par complet demodate, obstacolul și cugetarea găsindu-și rar locul în moda vremii. În ideea de bază a industriilor pe care le-au creat oamenii moderni, obstacolul este cel mult o oportunitate comercială. El se traduce în resurse, soluții contracost și segmente de piață. Relația dintre obstacol și individ a devenit și ea o afacere, soluția fiind de cele mai multe ori o carte de dezvoltare personală. Modernitatea a decretat ca imperativă expedierea în trecut a oricăror obstacole pe care omul le-ar putea întâmpina sporadic și mai ales recurent. Industria își propune să identifice piedicile din calea eficienței și simplificării absolute, să le rezolve și automatizeze cu rigoare. În cele din urmă, obstacolul poate să țină doar de un trecut primitiv în care nu exista încă soluția salvatoare și, în același timp, profitabilă. Această atitudine a umanității este un factor principal al progresului pe care îl observăm peste tot în jurul nostru. Ce este problematic însă este că ea vine cu costul unui marketing care alterează negativ percepția individului asupra obstacolului.

Întâlnim la fiecare pas reclame despre soluții facile, cel puțin una pentru fiecare problemă pe care o avem. Suntem constant spectatorii discursurilor despre fericirea instantanee și despre cum ea se află doar la o nouă achiziție distanță. Acest marketing anulează, prin campanii publicitare costisitoare, ideea de obstacol și necesitatea lui, dar uită să menționeze că, de cele mai multe ori, vinde doar iluzii. În fapt, iluziile creează cel mai mare obstacol, și anume anxietatea individului în fața efortului și perseverenței într-o lume care nu are răbdare sau înțelegere pentru procesul devenirii individuale. Viteza cu care suntem presați să obținem ceea ce ne dorim alterează, în fond, dorința – o face pe măsura unei soluții rapide și accesibile. Perspectiva comercială asupra obstacolului ne atrofiază mușchiul speranței și avântul de a deveni. Ne-a rămas timp doar pentru a ocoli obstacole și a le privi ca pe ceva demodat și inadecvat timpurilor noastre.

Ei bine, știm cu toții că modele vin și trec, dar firea naturală a lucrurilor este atemporală. Natura nu ține cont de vreun trend anume, ea dăinuie dincolo de ele. Acest

fapt îmi pare și mai evident acum, într-o lume profund tehnologizată. În *Minunata lume nouă*, Aldous Huxley imaginează o societate creată aproape în totalitate în laborator. Tehnologiile, procesele chimice și condiționările descrise au în vedere crearea unor oameni artificiali, fără nicio legătură cu natura umană. Autorul ne dezvăluie însă că atâta vreme cât noi provenim din natură, nu avem cum să o desființăm. Deși creați prin tehnologii complexe, în acești oameni se manifestă natura umană, aceeași care se manifestă în fiecare dintre noi și în cei dinaintea noastră. Ei, asemenea nouă, simt, de exemplu, anxietate, pe care o atenuează prin drogul soma: „Un centimetru cub alungă orice sentiment sumbru”. Cu alte cuvinte, indiferent de progresul tehnologic, noi funcționăm și vom funcționa conform naturii noastre. Deci nu putem spune despre natură că este demodată, fără să admitem că noi înșine suntem demodați, indiferent de mileniul în care trăim. Și atunci ar trebui să ne întrebăm în ce măsură face obstacolul și depășirea lui parte din natura noastră.

Mai întâi, ar trebui să înțelegem ce este obstacolul si la ce ne referim mai exact atunci când îl aducem în discuție. Conform dicționarelor, el blochează o cale sau un progres, ceea ce ar însemna că apare în cadrul unui proces dinamic, adică mă îndrept într-o direcție și la un moment dat resimt clar incapacitatea de a continua. Să spunem însă ca nu am o direcție, că nu mă îndrept nicăieri concret sau conștient și totuși întâmpin obstacole asupra cărora nu am control. Boala este un exemplu de asemenea obstacol, ea stă între minte și sănătatea pe care am pierdut-o la un moment dat. Eu îmi doresc să îmi mențin sănătatea și obstacolul anume o perturbă. Așadar, el mută obiectul dorinței mele în zona imposibilității, temporare sau permanente. Ideea de imposibilitate este, de fapt, instrumentul care conturează un obstacol. Îmi este imposibil să-l depășesc și să-mi îndeplinesc dorința fără resurse intelectuale sau fizice adiționale. Pe scurt, obstacolul este o graniță între ceea ce este posibil și ceea ce este imposibil, iar mutarea acesteia și crearea de posibil se realizează prin adaptare. Și atunci, în ce formă se găsește în natură această trecere de la imposibilitate la posibilitate prin adaptare? Pentru a putea contura spațiul ocupat în natura umană de obstacol, putem privi în lumea naturală și în evoluția ei.

În termeni generali, întreaga evoluție biologică este o sumă de adaptări în vederea depășirii obstacolelor. În „Cele opt păcate capitale ale omenirii civilizate”, Konrad Lorenz afirmă: „Existența unor structuri și funcții care s-au dezvoltat prin adaptare e caracteristică ființelor vii, în lumea anorganică neexistând ceva similar… Dacă întrebăm pentru ce pisica are ghearele îndoite și răspundem: ca să prindă șoareci, aceasta nu este decât o formă prescurtată a întrebării: ce performanță necesară menținerii speciei a dus la forma îndoită a ghearelor pisicii?”. Înfometarea este un obstacol care face aproape imposibilă supraviețuirea speciei, iar depășirea lui prin adaptare creează posibilitatea supraviețuirii ei. Această idee justifică însă doar nevoia depășirii obstacolului, nu și existența lui. În „Soro lume”, Ana Blandiana scrie despre copacii Sequoia astfel: „În condițiile naturii libere, neagresate și neprotejate de om, de până la secolul XX,

incendiile care bântuiau și bântuie vara California ajungeau și în pădurea de sequoia, unde făceau ca peste tot prăpăd.... Începând cu anii ’60 flăcările Californiei nu au mai reușit să ajungă la pădurile de sequoia. Dar, într-un mod stupefiant, arborii, care, după ce reușeau să învingă flăcările, cunoșteau de fiecare dată un nou avânt aproape exaltant al vitalității lor miraculoase, apărați de pompieri și nemaicunoscând durerea, începeau să dea semne de degradare, începuseră să intre într-o misterioasă depresie și decadență”. Observăm aici că supraviețuirea este într-atât de complexă încât, în mod paradoxal, ea devine posibilă prin existența unor obstacole. Ele înseamnă pentru organismele vii o sursă de vitalitate mereu înnoită. În lipsa acestei vitalități, natura se degradează până la dispariție. Așadar, contemplând natura, recunoaștem în ea și frumusețea mecanismelor de supraviețuire prin coordonarea obstacolelor și vitalitatea care rezultă din ele.

Trebuie să admitem însă că evoluția biologică și mecanismele ei țin mai degrabă de un proces inconștient. De cele mai multe ori, adaptările speciilor se realizează prin modificări minore de la o generație la alta, indivizii fiind doar etape intermediare. În această schemă, omul este singurul care adaugă voință conștientă procesului evoluției. Numele de drept al evoluției specific umane este devenirea. Specia umană evoluează sau se transformă biologic, dar omul devine. Supraviețuirea lui include atât vitalitate biologică, cât și vitalitate existențială, cea din urmă fiind posibilă doar prin devenire, doar prin aspirații și depășire de obstacole. În „Arta de a fi fericit”, Schopenhauer subliniază, în mod paradoxal pentru societatea actuală, legătura pozitivă dintre fericire și obstacol: „A face eforturi și a lupta rezistând, iată nevoia esențială a naturii umane: să se oprească, plăcere liniștită care i-ar fi suficientă, îi este imposibil. A depăși obstacole este plăcerea suverană a existenței sale, nu cunoaște nimic mai bun”. Nu cunoaște nimic mai bun, pentru că doar astfel este în acord cu natura și spiritul său, ambele supraviețuind prin vitalitate.

De asemenea, natura conștientă a devenirii umane îl obligă pe individ, spre deosebire de celelalte forme de viață, să cunoască și să înțeleagă realitatea în cadrul căreia devine. Admițând că obstacolul conturează o limită între ceea ce este posibil și ceea ce este imposibil de atins la un moment dat (“it’s out of my reach”), el devine un instrument autentic de cartografiere a realității. Spuneam că un obstacol se recunoaște prin faptul că depășirea lui cere adaptare sau schimbare, dar e important să menționăm că cere o schimbare în raport cu natura limitei cu care ne confruntăm. Schimbarea devine ea însăși imposibilă fără acceptarea limitei și înțelegerea naturii ei. Realitatea este de cele mai multe ori abstractizată în relație cu dorința, dar devine pe cât se poate de concretă în relația cu limita, cu obstacolul. La granița dintre real și potențial, obstacolul este impulsul cunoașterii, puterii, schimbării și, în cele din urmă, impulsul celei mai mari bucurii.

Revenind la întrebările anterioare despre sensul obstacolului și despre semnificația lui

pentru natura umană, răspunsul se relevă în ceea ce se pierde prin ocolirea obstacolelor. Omul, acceptând viziunea comercială, pierde vitalitatea esențială din acordul dintre specificul său și lumea naturală care îl înconjoară. Negarea obstacolului nu rezultă în fericire, ci în granițe și imposibilități încremenite. Pentru a fi viu, fericit și liber, natura și specificul uman îl obligă să cunoască, să se schimbe, să depășească obstacole.

Imagine: Titian – „Sisif” (1548-1549); Sursa: Wikimedia Commons